

*ШАПОВАЛ М. О., студентка
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

ЛІДЕРСТВО В УПРАВЛІННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

Існують різноманітні теоретичні напрями вивчення феномену лідерства та особистості лідера. Всі вони по-різному дають відповіді на питання: хто може бути лідером, якими якостями має бути наділений хороший лідер? Враховуючи той факт, що події сьогодення як в Україні, так і в усьому світі суттєво загострили проблему лідерства, керівництва і в соціальному, і в особистому аспектах, вона потребує особливого розгляду. Адже особистість лідера, його система цінностей, стиль керівництва, діяльність, ефективність тощо значною мірою впливають на суспільні процеси, групи, незалежно від рівня їх організації.

Історія вивчення політичного лідерства є прикладом різноманітності підходів, наявності концепцій і парадигм та вражає відсутністю загальноприйнятої базової теорії, зазначає В. А. Мальцев [3]. Дослідники по-різному розглядали лідерство: і з погляду його особистісних детермінант і ситуаційних компонентів, і в плані виявлених типів лідерів та стилів керівництва. Окрема низка зарубіжних науковців цікавилися цією проблематикою: Е. Богардус, Р. Бейлз, К. Берд, Ц. Джибб, Л. Картер, Ф. Кніккербоккер, Р. Лорд, Ф. Фідлер та ін. Серед вітчизняних дослідників проблематику лідерства займалися: Г. М. Андреева, І. П. Волков, І. С. Кон, Е. С. Кузьмін, Б. Д. Паригін, А. В. Мілош, С. В. Походенко та ін.

Недарма проблема лідерства є однією з найбільш обговорюваних та суперечливих у різних науках. Науковці намагаються зрозуміти, теоретично осмислити та практично визначити, що дозволяє окремим людям виділятися з-поміж інших та ставати лідерами. Проте, незважаючи на активізацію дослідницьких зусиль, слід зазначити, що проблема лідерства та ролі цього явища в управлінні громадами ще залишається недостатньо вивченою.

Серед великої кількості людей, які займаються політикою, завжди є ті, хто знаходиться у центрі уваги. Йдеться про політичних лідерів – особливих особистостей в політиці. Їхню роль у політичній історії і перебільшують, і применшують, у той же час очевидно, що вони заслуговують на особливу увагу до себе не тільки з боку мас, а й учених [4]. Про жоден із феноменів не сперечаються так часто, як про лідерство [7].

Політична наука розглядає лідерство перш за все як феномен влади, політичний інститут. Феномен політичного лідерства різноманітний і емпірично загальновідомий. Наділені особливими якостями правителі, полководці, державні мужі з моменту зародження жанру історичної рефлексії міцно зайняли місце головних дійових осіб історичних хронік [1].

Лідерство властиве природі людини й існує в усіх спільнотах. Люди завжди зацікавлені у відповідному досвіді, здібностях, вольових рисах характеру того, хто здійснює політичне керівництво [5].

Німецький філософ Ф. Ніцше вважав, що людство повинно формувати надлюдину. Він одним з перших оголосив волю до влади рушійною силою історії, а прагнення до лідерства називав проявом «творчого інстинкту» людини; лідер має право ігнорувати мораль – зброю слабких [7].

У рамках проблеми політичного лідерства викликає інтерес концепція Л. М. Гумільова, який стверджував, що лідерами народжуються. З ним не погоджується Д. П. Зеркін. Він пише, що лідерство – не вроджена властивість окремих осіб, і не раз і назавжди дані привілеї, а обумовлений політичними відносинами статус певного політичного суб'єкта, це позиція, яку потрібно постійно відстоювати в суперництві з іншими суб'єктами – членами спільноти і долати спонтанність, стихійність в поведінці людей, в політичному процесі [2]. Ми частково поділяємо обидві точки зору.

Ми поділяємо точку зору Т. В. Семікіної, яка вважає, що становлення і функціонування лідерів – явище об'єктивне і універсальне. Об'єктивне воно тому, що будь-яка спільна діяльність потребує організації та вироблення найбільш раціональних і прийнятних шляхів досягнення загальних цілей. Універсальне воно тому, що лідера потребують партії, організації, рухи, профспілки, студентські групи, сім'я тощо [4].

На нашу думку, найбільш важливим є питання про роль і місце лідера в політичній системі суспільства, зокрема діяльності у міських громадах. Лідерство не може бути самостійним явищем. Лідерство – це завжди взаємодія, це складний ансамбль суб'єкт-об'єктних відносин. Місія муніципального лідерства полягає у забезпеченні спроможності визначати та давати відповідь на виклики, які постають перед громадою, розбудовувати інституційний потенціал органу місцевого самоврядування, повністю використовувати потенціал персоналу, ефективно співпрацювати з партнерами та зацікавленими сторонами у такий спосіб, який дозволяє досягти високих стандартів у роботі органу місцевого самоврядування, наданні послуг населенню, а також сприяє просторовому, економічному, соціальному та культурному розвитку громади [2].

Оскільки існує безліч дефініцій феномена політичного лідерства, сучасна наука виділяє такі основні підходи до його трактування:

1) лідерство – вплив на інших людей, який носить постійний характер. Вплив політичного лідера спирається на довіру його прихильників, визнання правомірності його претензій на керівництво, на його особистий авторитет;

2) лідерство – управлінський статус, соціальна позиція, пов'язана з прийняттям рішень, це керівна посада;

3) політичне лідерство – символ спільності, зразок політичної поведінки групи, який здатний реалізувати її інтереси за допомогою влади [1, 4, 7].

Зазначені трактування фокусують нашу увагу на багатоаспектності феномену політичного лідерства, що потребує з'ясування невід'ємних атрибутів лідерства.

Одним з перших характеристик героя або великого державного мужа подав грецький історик Фукидід. На його думку, лідер повинен мати чотири чесноти: розум, щоб мати здібності оцінити політичне становище, правильно вгадати події і відповісти на них діями; красномовство, щоб вміти прихилити на свій бік слухачів так, щоб його дії підтримував увесь народ; патріотизм, для нього на першому місці завжди мають бути інтереси громадян; безкорисність [5].

Отже, проблема лідерства не є пересічною і з давніх часів цікавила мислителів і науковців. Саме ж вивчення феномену лідерства просувалось поступово від оцінки якостей самого лідера та його здатності впливати на групу, до охоплення широкого кола явищ соціально-психологічного клімату, функцій тощо. В кожному з осередків влади повинні бути лідери, або люди, які виконують роль лідерів, люди, які досягли успіхів у певних сферах, мають високий творчий чи комунікативний потенціал. Нова роль управління полягає не в тому, щоб стояти на «вершині піраміди» і контролювати людей, а в тому, щоб надихати їх, надавати їм нові сили. У вивченні феномену лідерства крапку ще не поставлено, а навпаки на особистість лідера все більше звертають уваги ті, хто прагнуть розібратися в усіх особливостях становлення та утримання, підйомів та падінь тих, хто отримав цей статус.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блондель Ж. Политическое лидерство. Путь к всеобъемлющему анализу / Ж. Блондель // Пер. с англ. Г. М. Квашнина. – М. : Российская академия управления, 1992. – 135 с.
2. Гаман О. В. Феномен политического лидерства: штрихи и концепции / О. В. Гаман // Политолог: взгляды на современность: сб. статей. – М., 1995. – Вып. 7. – С. 43–46.
3. Мальцев В. А. Основы политологии / В. А. Мальцев. – М. : ИТРК РСФСР, 1997. – 480 с.
4. Пушкарёва Г. В. Политология: Краткий курс лекций / Г. В. Пушкарёва. – М. : Юрайт-Издат, 2002. – 238 с.
5. Радько П. Г. Вступ до публічної політики [Текст]: навч. посіб. / П. Г. Радько, С. М. Приходько, Т. А. Непокупна; ПНПУ імені В. Г. Короленка. – 2-ге вид. [переробл. та доповн.]. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2017. – 177 с.
6. Семькина Т. В. Политическое лидерство / Т. В. Семькина // Курс политологии: Общ. ред. А. Г. Грязнова. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 460 с.
7. Шестопал Е. Б. Политическая психология / Е. Б. Шестопал. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 477 с.